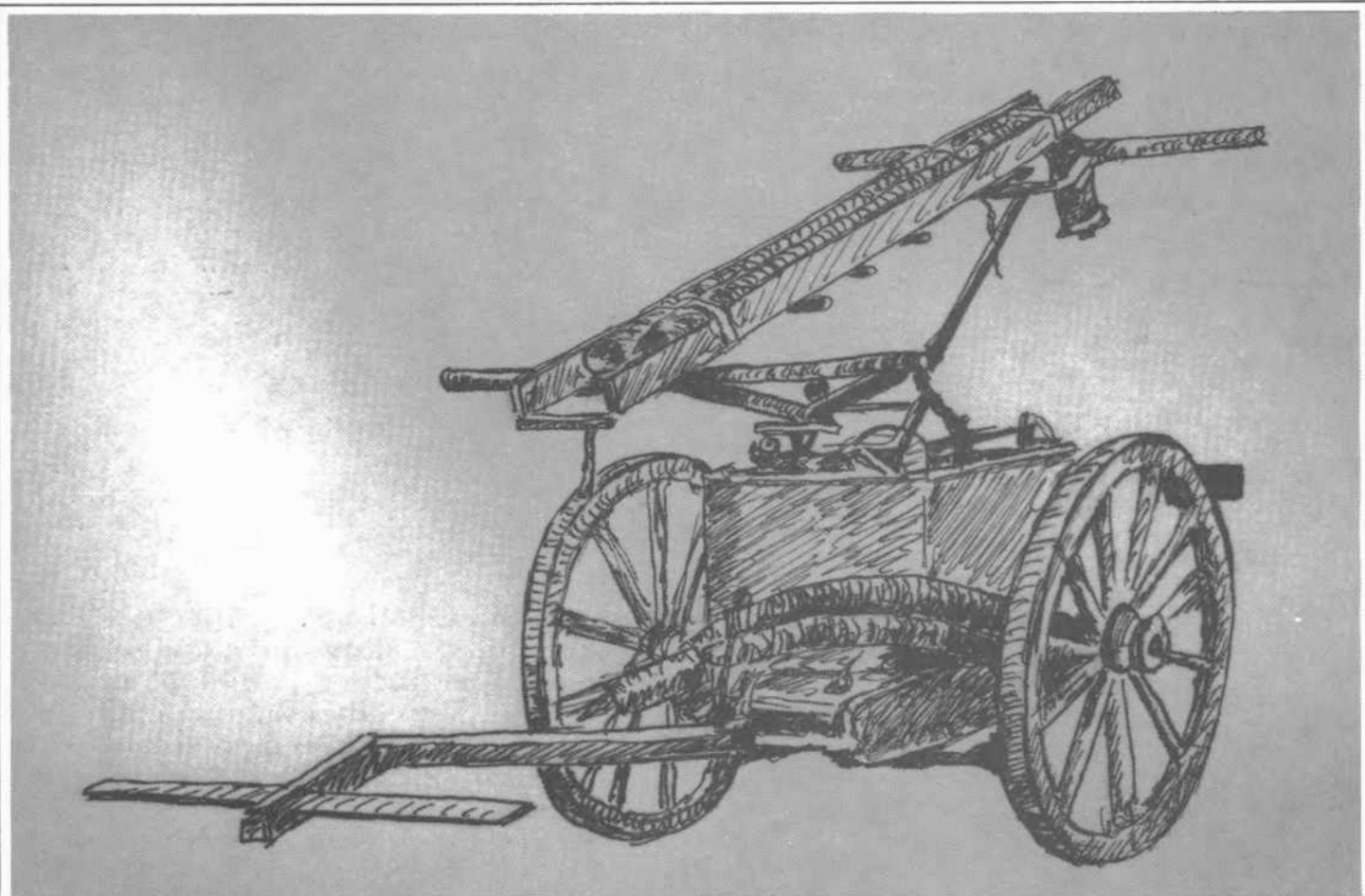

De Poemp

DRIEMAANDELIJK TIJDSCHRIFT HEEMKRING
DAVIDSFONDS NIJLEN - NUMMER 9 - JULI 1984

* Pronkstuk van onze brandweer : De oude, handbediende pomp. Jan Roelans schrijft in dit nummer een voorlopig slot "over de Poempiers".

Naar een tweede ontmoetingsdag:

Het dorp, de jongen en... de Poemp

•
Lieve lezeres,
Bestelezer,

Wanneer u deze regels leest, is het wonder andermaal geschied. De negende Poemp zag na een (te) lange, maar gelukkig niet pijnlijke bevalling het levenslicht. Want een wonder is het inderdaad, als weer eens alle teksten samengeschreven en illustraties verzameld zijn. Dan doet onze eindredacteur

onverbiddeijk zijn werk en zet met grote nauwkeurigheid de laatste punten en komma's. Even later spoedt ons aller Greet zich naar de tekstcomputer en typt op lange rollen onze pennevruchten uit. Het weze toegegeven dat daarbij wel eens een enkel punt en zelfs een komma hier en daar sneuvelt. Waarmee ons inziens slechts bewezen wordt dat zelfs een computer niet feilloos is. En dan, dierbaren, worden foto's, tekeningen, teksten, onderschriften met zwier samengebracht en is een prototype Poemp beschikbaar voor onze drukker, die ze met een fenomenale vruchtbaarheid op zegge en schrijve 1000 exemplaren vermenigvuldigt. Zelfs in "De Bond" komt zoiets niet gauw voor.

Naar onze tweede ontmoetingsdag: Het dorp, de jongen en ... de poemp

Het redactieteam wil met bovenstaand scenario niet bewijzen dat onze Poempen telkens een lange aanloop moet overkomen. Jos, Mia, Rosette en een trits andere Poempisten hebben trouwens op hun kommuniezieltje beloofd er iets te gaan aan doen. Wij willen de trage geboorte van onze Poemp dus echt niet te dikwijls herhalen, maar rekenen ondertussen (toch) op uw begrip.

Wat wij wel gaan herhalen is onze ontmoetingsdag in Nilania voor binnen- en buitenlandse Nijlenaars. De boodschap die wij vorig jaar van onze gasten meekregen, is en blijft duidelijk: "Een goed idee"- "Nog doen"- "Wij komen terug!".

Wij heten U allen bij dezen dus alvast welkom op onze Tweede Ontmoetingsdag, op zondag, 14 oktober 1984 in hotel Nilania, Kesselsesteenweg 38 te Nijlen, vanaf 14 uur. Van Nijlen blijft immers van Nijlen. Zoals Gerard en Marie van Rans de Goei het treffend schreef: "Men kan de jongen wel uit het dorp weghalen, maar het dorp nooit uit de jongen". En, emancipatie of niet, voor meskes geldt krak hetzelfde!

*Veel leesgenot ondertussen, dierbare Poempist!
* De Redactie.*

Marie en Witje vertellen:

De pispot van Lieneke Saroon.

O heilig land der vaadren, waar ooit de pot van Lieneke Saroon hing...

Frans Leysen, zoon van heerke Leysen en bijgevolg de nonkel van onze erepoemper Witje, in Nijlen beter bekend als de Kaloe, was een spitsvil 1ste klas. Hij kon lezen noch schrijven, maar slim was hij genoeg. Wanneer er in het dorp een pallieterstreek uitgehaald was, dan zei iedereen: "Dat is weer het werk van de Kaloe".

Zo had hij op zekere dag opgemerkt dat Lieneke Saroon die in de Woeringenstraat woonde, 's morgens haar pispot of nachtzjat, nadat ze die geledigd had, omgekeerd op een paal van haar straatomheining hing. De Kaloe, in wiens brein ogenblikkelijk een guitenstreekbelletje ging rinkelen, maakte zodra Lieneke weg was ongezien een kotteke (gaatje) in de pisemmer en verdween in stilte. In de daaropvolgende nacht werd Lowie, de man van Lieneke, wakker om een kleine boodschap te doen. Daar de pispot aan de andere kant van het bed stond, vroeg hij aan zijn vrouwke om deze aan te reiken, wat zij dan ook deed. Terwijl Lowie alzo naast het bed zijn behoefte stond te doen, spoot er door het gaatje in de pot een fijn straaltje tot op Lieneke. Vrouwke Saroon voelde letterlijk en figuurlijk nattigheid en riep uit: "Wa ist nei Lowie, ge pist er neffe, 'k zen helegans nat! Waarop haar man aandachtig naar den emmer keek. Toen hij het gaatje opmerkte, zei hij: "Da hei, begot, de Kaloe gedaan".

's Anderendaags kon Lowie niet zwijgen en dadelijk wist heel het dorp de geschiedenis van de pispot van Lieneke Saroon en hoe de Kaloe daar alweer bij betrokken was.

** Jos Thys.*

P.S. Zou het kunnen zijn dat als gevolg van dit voorval het liedje: Daar is een gat in mijnen emmer, lieve Lowie..., is ontstaan en dat men de namen Lowie en Lieneke later heeft vervangen door Dokus en Liza, kwestie van de twee gefopten toch een beetje te sparen???

Jeugdherinneringen:

Pastoor Van Looy

Hij was klein, maar dapper en boezemde iedereen ontzag in. Iedere zaterdagmiddag kwam hij aan de school de biechtelingen ophalen en trok met die lange rij jeugdige zondaars in ongeschonden orde naar de kerk. Het gordijntje van zijn biechtstoel liet hij open om de rare sjarels in 't oog te kunnen houden. De schuifjes gingen met de regelmaat van een klok open en toe. De bevrijden haastten zich naar de stoelen achteraan om hun penitentie op de kortst mogelijke tijd te bidden. Een meester ving de gezuiverden op en had alle moeite van de wereld om ze enigszins in te tomen.

Op de pastorie hield een zeer kwade scheper, Minto, de wacht. Dagelijks werd die hond gekrèt (geplaagd) door schoolgaande belhamels, zodat hij met grijnzende tanden tot halverwege de vest schoot over de stam van een scheefgegroeide laaghellende boomstam om de kleinhartige uitdagers de schrik op het lijf te jagen en op de vlucht te drijven.

In de week voor nieuwjaar kwam meneer pastoor naar de school met een zwarte beurs vol met blinkend geschuurde koperen centen. Je kon dan lezen in welk jaar en onder welke koning ze geslagen waren. Na een kort sermoen deelde de pastoor geholpen door de meester de

centen uit. Als we dan tot de laatste toe: "Dank u, meneer pastoor!" geroepen hadden, waren we allen twee centiem rijker. Een paar jaar later kregen de kinderen meer toegestopt, doordat enkele welgestelde ingezetenen hun nieuwjaarscent ook via de school lieten uitdelen. Op nieuwjaarszingen hing er dan aan hun poort een briefje "In de school gegeven". Waar de zangertjes niets kregen, zongen ze spottend: Hoog huis, leeg huis er zit een gierige pin in huis, en elke zemel is en luis." Waarna ze het vlug op en lopen zetten.

De zon- en feestdagen waren tot vervelens toe gevuld met godsdienstoefeningen: vroegmis, hoogmis en lof. Dan was pastoor Van Looy in zijn element op zijn preekstoel. Hij begon steevast met een Latijnse zin, waar niemand iets van begreep. De rest was echter in zeer verstaanbare taal. En alle krachtwoorden, en er waren er heelwat, werden ondersteund door een forse slag op de rand van de kansel. Soms stormde de predikant plots de trap af en liep hij in gestrekte draf tot achteraan onder de toren, om daar enkele keuvelende duivenmelkers duidelijk te maken dat de kerk geen duivenlokaal is. Hij dreigde zelfs hen uit de kerk te zetten, zoals Ons Heer deed met de wisselaars in de tempel.

Niemand durfde er pertang (nochtans) mee lachen, want er liep ook een "Swis" rond om orde en eerbied in Gods huis te handhaven. Zijn uniform maakte een geweldige indruk op Jan en Alleman. Zijn hoed geleek op die van Napoleon, alleen droeg hij hem niet dwars maar recht. Zijn lange jas, ongeveer model kontekletser, had zilveren knopen. Schuin over borst en rug liep een brede band waarop in blinkende letters geborduurd was: "Eerbied in Gods Tempel". Zijn broek was aan de zijkant bestikt met een opvallend lint. Maar wat het meest schrik inboezemde was zijn hellebaard. Die gaf de indruk niet alleen gevaarlijk maar ook zeer kostelijk te zijn, want de "Swis" droeg witte handschoenen om hem rond te dragen.

Langzaam schreed hij door de gangen, links en rechts speurend naar oneerbiedigheden. Vooral de "bangeskes" (zitbanken voor de kinderen) hadden zijn bijzondere aandacht. Daar was altijd wel iets te verrassen. De op heterdaad betrachte schavuit werd door de ordehandhaver stevig bij een oor beetgepakt en zo tot aan de communiebank geleid. Daar moest hij met een roodgloeiende kop geknield blijven zitten tot de pastoor, met boze blik op hem gericht, het "Ite, missa est" uitgesproken had.

Een amusante anekdote deed zich voor tijdens de eerste wereldoorlog. Tijdens zijn semoen in de zondagsmis werd er nogal luid gestoord, zodat de pastoor steeds afgeleid werd. Boos staakte hij zijn preek en zei: "Swis, waar is mijn Swis!?" Hij zag echter geen Swis. "Ach, 't is waar," zei hij toen luidop, "er is geen Swis. Ik heb geen Swis; de man is geopereerd." De kerkgemeenschap lachte en de pastoor preekte voort.

Want Pastoor Van Looy was gaarne gezien. Op straat groette hij iedereen en niemand van zijn parochianen liep hem zonder groet voorbij. →

* De Swis: orde en eerbied in Gods huis.

woord "Amen". Ze moesten immers nog de kruisweg doen, drie maal biddend rond het kapelleke de mensenstroom volgen en binnen de relikwie kussen en een geldstuk op de vloer gooien. Alhoewel we niet begrepen waarom dat laatste erbij hoorde.

Brave boerenmensen, nog een tikje bijgelovig, drentelden naar die vuil putjes, haalden een leeg doktersflesje boven en lieten het aan een eindje touw voorzichtig naar beneden om het te laten volbrobbelen met dat vuil vocht. Thuis mengden ze dat met de drank voor hun beesten, om deze te behoeden voor pest en andere ziektes. Sommige bezoekers sopten het kruisje van hun paternoster efkes in het water tot O.-L.-Heer natte voeten kreeg. Die werden dan eerbiedig droog gekust.

Na al die godsdienstige plichtplegingen wrongen wij ons een weg doorheen de slenterende massa tot bij de lange rij kramen. Daar kochten we een kleinigheid of bekeken met begerige ogen al die uitgestalde heerlijkheden. Een enkele kurieusneus waagde het om van een waarzegster zijn toekomst te kopen. Uit een doos met tientallen gunstige en ongunstige voorspellingen in opgerolde papierkes mocht hij tegen betaling een keuze maken. Een eind verder zat nog een raar madam. Ze was geblinddoekt en kon vanop grote afstand zeggen wat voor juweel iemand om de hals of vinger droeg, tot grote verbazing van de toeschouwers. Dat was niet natuurlijk, daar zat de duivel tussen, meenden sommigen bevreesd.

* Kruiskensberg: een zeer oude traditie.

● Kruiskensmarkt

Een beeweg op Goede Vrijdag. Op weg naar Bevel maakten we fluitjes van wilgestokjes. We bevochtigden de schors voortdurend met speek (speeksel) en klopten er zo lang op met het hecht van ons pennemes tot ze loskwam en het binnenste stokje bevrijd uit het omhulsel schoof. Nadat het fluitje afgewerkt was, liepen we fluitend verder over de Bevelse binnenwegen tot we de Kruisberg bereikten.

Een eerste blikvanger was de wagen van Tissens. Wat een eigenaardig rijtuig! Bovenop zat een lelijke pop met een beweegbare mond, waarin de vieze, kapotte tanden duidelijk zichtbaar waren. Twee muzikanten zaten op klein stoeltjes en toeterden in alle richtingen om al wie met tandpijn of slechte tanden zat een flesje wonderdrank aan te smeren. Het kostte maar vijf frank. Een slokje, pijn weg, tand genezen. Althans volgens Tissens. Nog straffer! Die inhoud was ook de beste medicijn tegen alle andere ongemakken en kwalen. De verkoop liep gesmeerd. Bovendien werd er pressing gevoerd om tegen 10 uur het laatste flesje aan de man gebracht te hebben. Dan was immers een witte, zwarte of bruine pater aan de beurt om de jaarlijkse, indrukwekkende preek te houden aan de voet van het grote kruis op de heuvel. De massa luisterde aandachtig, de mond wijd open naar die heilige, deerniswekkende soms vermanende woorden, ontleend aan het Evangelie. Want zulk een krachtig en verdragend sermoen kregen die eenvoudige, diepgelovige mensen, die met veelvuldige angsten en problemen behept waren, maar een keer in een jaar te horen. En blij dat de toehoorders waren bij het slot-

Kinderspelen en guitenstreken.

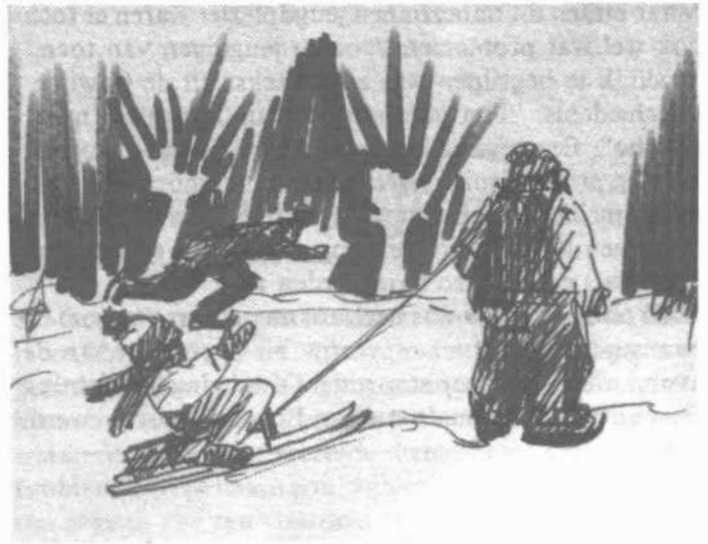
Kinderspelen waren erg seizoensgebonden. Onvergetelijk is voor de ouderen de lange, strenge winter van 1917. Weken aan een stuk vroom het dat het kraakte en lagen de ondergelopen beemden langs de Nete bedekt met dik spiegelijs. Klein en groot uit gans het dorp slibberden, reden hoekske, schaatsten of slierden met slee en ijsstoel over die gladde, onmetelijke vlakke tot 's avonds laat. Minder aangenaam was de belevenis een "gatstaar" te vallen. Het slachtoffer streefde voorzichtig met beide handen het pijnlijk bezeerde staartbeen, richtte zich kreunend op, verdoemde met tranen in de ogen die uitstralende ster in het gebarsten ijs en ging naar de kant om wat te bekomen.

De lente bezorgde het nodige materiaal voor het maken van een klakkebus. Menig vlierstruik heeft daarvoor fors moeten inleveren. Men sneed een stuk van een handlengte en duwde het merg eruit. Daarna werd van een stuk hard hout een passende stamper gesneden, waarvan de voorkant borstelig gehakt werd op een steen. Als munitie gebruikten de schutters lijsterbessen of gekauwde papierproppen.

Eens dit seizoen gedaan, werd er een beroep gedaan op de behulpzaamheid van de smid om van een dikke ijzerdraad een reep (hoepel) te smeden. De jeugd knutselde zelf een mik in mekaar met stok en nagels of zocht een natuurlijk gegroeide in kant of haag. Daarna koersten de bengels in een grote bende heel het dorp rond over de harde, smalle wegeltjes. Een krachttoer was de reep zo ver vooruit werpen, dat hij uit zichzelf naar zijn meester terugrolde. Rijk was hij die een afgedankt fietswiel had kunnen bemachtigen. De Rolls onder de repen! Tijdens de oorlogsjaren hadden vele boeren hun paarden moeten inleveren bij de Duitsers. Ze gebruikten daarom een vaar of een os om het zwaar labeur te verrichten. De kinderen die het verschil daartussen niet kenden werden door hun makkers van boerenafkomst als volgt voorgelicht: "De tweede was wat de eerste nog is, maar men heeft hem zijn patent afgenomen." En zo hadden de oningewijden stof tot nadenken.

Binst de zomer zetten de rakkers menigmaal kwaad bloed bij de eigenaars van hooioppers en korenstuiken. Die konden immers slecht verdragen dat de bengels die in hun ongebreidelde speeldrift wat in wanorde brachten

en stormden met een stok gewapend op de bengels toe, zodat die in allerijl hun biezen moesten pakken. Pee- (wortel) en tol- of raapvelden werden al even ijverig bezocht. De vruchten werden snel uitgetrokken, in het beekwater gewassen en droog gewreven aan de mouw. Een welgekome aanvulling van de niet zo rijke tafelen waaraan ze thuis aangezeten hadden.

Menig deugniet gebruikte tijdens de oogstmaand de zaadbollen waarvan het aardappelloof zwaar doorhing om ze, aan een scherp gepunt sporkestokje gespietst, met volle kracht tegen de ruiten van een voorbijstomende reizigerstrein te katapulteren. Wat vloeken en dreigementen van machinist of garde (conducteur) opleverde en de stationschef op "bezoek" deed komen bij de bovenmeester.

Hoe plezant was het voor kapoenen ook om mensen te plagen door belleketrek te doen of fruit te pikken uit andermans hof. Ze waren dan uiterst opletend, opdat ze er bij het minste gevaar vanonder konden paren (op de loop gaan).

Wie heeft er niet eens gevraagd aan een makker: "Mag ik eens van uw appel bijten?" en dan uit pure goesting zijn tanden tot in de duim van de milde geveer gezet?

"Wette" nog dat de mensen tijdens de oorlog een "karbuurlamp" gebruikten, die zo dikwijls miserie opleverde doordat de bek steeds opnieuw verstopt raakte? Als de kinderen de lampen reinigden, ramasseerden ze de overgebleven ongebruikte carbideklompjes om er het kanongeluid mee te imiteren. Daartoe gebruikten ze een lege conservendoos met deksel. In de bodem werd een klein nagelgaatje gemaakt, zodat de karbuur die zich, met een weinig water vermengd om het nodige gas te ontwikkelen, binnenin bevond met een solfervlammetje tot ontploffing kon gebracht worden. De knal was naar verhouding van het doosvolume en werd gevolgd door het rinkelende geluid van het weggeslingerde deksel.

Ook een holle sleutel en een nagel werden gebruikt om oorlogsgeluiden te produceren. De nagel en de sleutel hingen beide aan een koordje. Het buisje van de sleutel werd gevuld met poeder dat uit een gevonden kogel was gepeuterd. Een korte, hevige slag met de nagel tegen de muur, en pataat: net een gewerschot. Helemaal ongevaarlijk was dit allemaal wel niet en menig ongelukje deed zich voor. →

Maar buiten dit onbezonnen jeugdplezier waren er toch ook wel wat problemen voor de jeugdigen van toen. Moeilijk te begrijpen was zo die tekst uit de Gewijde Geschiedenis: "Een man ging af van Jeruzalem naar Jericho". Een afgang kan iedereen overkomen, vooral als men pruimenspijs gegeten heeft! Dat moest voor bovenvermelde sukkelaar nogal een streep geweest zijn, zeg, misschien lagen die steden nog verder van elkaar dan Herentals en Lier, zo redeneerden ze.

Even onbegrijpelijk was het voor de rakkers waarom in bamistijd menig man of vrouw bij het vallen van de avond met een geit op stap ging. Ofwel ging het richting Bevelse Steenweg en de stal van Boeke Fik, ofwel werd

koers gezet naar de Kapelleban en het huis van Sooi van Kobekes. Als ze thuis om uitleg vroegen, werden ze afgescheept met de woorden: "Das niks voor snotjong!" Gelukkig zorgde de natuur voor de oplossing. In het voorjaar werden immers overal de geitenstallen met enkele schattige lammetjes uitgebreid. De kinderen konden dan met volle teugen genieten van de dartele sprongen van dat snoezige, witte speelgoed. Tot op een dag al dat zot geweld geslacht werd en als lekkere fruit met de boterhammen in de hongerige magen van klein en groot verdween.

(vervolgt)

* Octaaf Van Camp

Deze keer kenden we ze nog!

● Dankzij wijlen Seraphien Wezemael kennen we bijna al de meisjes op deze klasfoto, genomen in 1900.

Hier volgen dan de namen telkens van links naar rechts. Bovenste rij: Tinneke Vingerhoets, Marie Kegelaers, ? De Herdt, Stans Laenen, Mieke Lens, Amelie Vervoort, Eugenie Claes.

Tweede rij: Marie Van Camp, Dorothee ?, ? Wats, Mieke Cuypers, Mieke Hens, Marie Goeyvaerts, Mieke ?, Trees Liekens.

Derde rij: Cilleke De Keyser, Fannie Broos, Fannie Kegelaers, Filleke Leysen, Eulalie Cuypers, Emma Leysen, Lina Kets, Celine De Cnaep, Cilleke Smits.

Vierde rij: Virginie Leemans, Fieke Crauwels, Trien Janssens, Stans Van Tendeloo, ? Roodhooft, ? Van De Ven, ?, Mel Rosiers, Fannie Colen.

Vijfde rij: Fannie Van Houtven, Net Goormans, Betteke Diels, Louise De Doncker, Julie Wezemael, Netteke Leysen, Fien Kegelaers, Fien Van Tendeloo, Seraphine Wesemael.

Zoals u ziet ontbreken er enkele namen. Kunt u ons helpen? Geef ons dan een seintje!

Sint-Willibrord en Nijlen (2):

Het Antwerps Kapittel en de kerk van Nijlen

Blijft dus enkel het jaar 1155 als enig vaststaand gegeven over.(3) Ook Stockmans verwijst naar de akte van dat jaar, een akte van schenking van twee KAPELLEN gelegen te Wortel en te Nijlen. De schenking werd gedaan door de bisschop van Kamerijk, Niklaas, aan het kapittel van de O.-L.-Vrouwkerk van Antwerpen. Dit op verzoek van de proost Reinirus, die hier het benoemingsrecht had. Prims vermeldt nog een voorganger van deze Reinirus nl. Hildolfus in 1119 of vroeger die ook het benoemingsrecht te Nijlen zou gehad hebben. Prims duidt helaas de bron niet aan waar hij dit gevonden heeft.(7) In 1155 was Nijlen nog geen zelfstandige parochie. Het was toen nog een "capella" of een hulpparochie, afhankelijk van een oudere en grotere parochie, moederparochie genoemd. Een vergelijking met de huidige Nijlense parochies maakt dit duidelijk: de O.-L.-Vrouwparochie "over de beek" werd in 1948 afgesplitst van de oude Willibrordparochie, die dus de moederparochie is.

* De Willibrorduskerk te Nijlen - interieur.

Een capella is geen oorspronkelijke kerk, maar wel een geëvolueerde kapel. Ze veronderstelt in haar omgeving een zekere bevolking die op een geruime afstand van de parochiekerk woonde. Vooral de nood aan een eigen kerkhof deed de bevolking van het gehucht uitzien naar een eigen kerk met eigen priester. Misschien werd er eerst maar een beeld vereerd, waarrond later een schamel kapelletje gebouwd werd, waarin de even schamele bevolking een kaars kon branden en troost in het gebed vinden.(8) Wanneer Nijlen een zelfstandige parochie geworden is, is helemaal niet te achterhalen.

Dan moet ook de vraag gesteld worden tot welke oudere en grotere parochie Nijlen eertijds behoorde.

Algemeen wordt aanvaard dat "de Bijvang van Lier" ooit het patrimonium of het domeingoed was van

St.-Gummarus. In grote trekken zouden dus Lier, Emblem, Kessel, Bevel en Nijlen (zonder Viersel!) één groot gebied gevormd hebben dat misschien wel Emblem, het heem bij de Ambel, of het dorp aan de rivier genoemd werd. Vandaar de vreemde benaming "graafschap Emblem". Deze naam zou, volgens dezelfde bron verloren gegaan zijn ten voordele van de naam Lier.(9) Dit grote gebied aan de samenvloeiing der twee Netten zou de eerste parochie geweest zijn.

Lijnrecht tegenover deze bewering staat de traditie die de pastoors van Bevel reeds eeuwenlang in ere houden. Zij noemen hun kerk "de ecclesia major de Kessel et de Nylen". Te Kessel wordt deze traditie in 1579 bevestigd door pastoor Luyten, later landdeken van Lier, die de kerk van Kessel een hulpkerk onder de moederparochie Bevel noemde; toen een verwijzing naar een zeer oude toestand. Misschien stond te Bevel de eerste kerk van het oude Bijvangsgebied en was de bevolking tussen de twee Netten aangewezen op deze bidplaats, omdat Lier meestal toch onbereikbaar was omwille van de rivieren, moerassen en overstromingen. Ook Stockmans was verwonderd over deze traditie, daar ook hij meende dat de oorspronkelijke parochiekern te Lier lag.

Er blijven in verband met deze eerste parochie een aantal vragen onbeantwoord. Waarom heeft het Kapittel van Lier geen moeite gedaan om de Nijlense -als ze ooit in Lierse handen geweest zijn- weer in bezit te krijgen? Dit Kapittel bezat 3/4 van de Emblemse en Kesselse tienden. Kessel alleen is eeuwenlang een bijna onuitputtelijke goudmijn voor Lier geweest! Waarom bezat Lier eveneens geen tienden te Bevel? Waarom werden alleen de pastoors van Emblem en Kessel door de deken en het Kapittel van Lier benoemd en niet die van Nijlen en Bevel? Maar daarmee is het vraagstuk van de Willibrordsgoederen en -benamingen niet opgelost. De Willibrordsbeken aan beide oevers van de Nete schijnen te verwijzen naar oude doopplaatsen. Het doopsel werd toen nog niet in een kerkgebouw toegediend. "De gangbare opvatting wil dat het eerste sacrament, dat aan de basis ligt van de eigenlijke kerstening, toen in waterlopen, bronnen of putten werd toegediend, waaraan vaak de naam van de geloofsverkondiger of van een heilige is verbonden gebleven."(11) Dan zou deze doopplaats gelegen geweest zijn aan een voorde (Willibrordse voort) of een doorwaadbare plaats, daar waar de Willibrordse beek het Wilboortsstraatje kruist. Hoe deze gewijde omgeving later in het bezit van de kerk van Antwerpen kwam is natuurlijk alweer een ander paar mouwen!

Het ontstaan van een parochie, van een kerk te Nijlen moeten we wellicht op volgende wijze benaderen. Enkele monniken hebben het dorp, waar in de bekeringsstijd

wellicht slechts een handvol arme boerengezinnen verbleven, definitief tot het Christendom bekeerd. Op een heidense cultusplaats werd waarschijnlijk een kruis geplant. Hier verrees, toen de bevolking aangroeide, een kapel waarin de herinnering aan de doopbisschop Willibrord bewaard bleef en het Kruis vereerd werd. Een beeldkapel die later een altaarkapel werd. Deze kapel werd nog in het jaar 1155 vermeld. Vermoedelijk is Nijlen enige tijd later (Bevel voor 1260, Kessel voor 1283) een zelfstandige parochie geworden.

* Frans Lens.

7. Kan dr Fl. Prims : Het parochiewezen...p 23,24
8. A. Hasenbroeckx : Sint-Gummarus in geschiedenis en legende 1978 p 49
9. L. Liekens : Beknopte geschiedenis van Kruiskensberg onder Bevel 1904 p 20
10. J.B. Stockmans : ibidem p 87-88
11. R. Van Passen : Geschiedenis van Kontich. 1964 p 50

"Het Wilboortstraetken" dat in verschillende 18de-eeuwse akten voorkomt, is niet de huidige W.straat, maar ligt in de nabijheid van de Nete.

De villa of het dorp "Sprusdare" volgens Fl. Prims (zie : Album pastorum, p. 203).

Reeds in 1909 had de toponymist H. Pottmeyer gewezen op het feit dat het vergeefse moeite zou zijn om de villa Sprusdare langs de Nete op te sporen. Volgens hem kon het wel een verkeerde lezing zijn voor Phrusclare wat dan zou verwijzen naar Frusclare, Vorselaar.

H. Pottmeyer: Eenige nasporingen over de plaatsnamen in de provincie Antwerpen "In bijdragen tot de geschiedenis..." 8^e jg 1909 van P.J. Goetschalckx.

Oep z'n Nales.

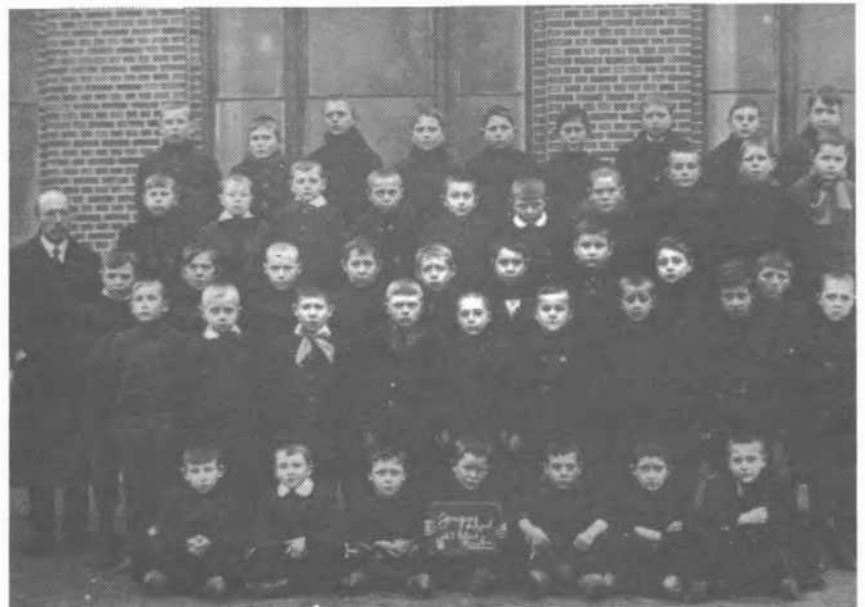
"Oep z'n Nales"

Waar we, in de Poemp, zoveel mogelijk gegevens trachten te verzamelen, uit het nabije en ook verre verleden, teneinde voor ouderen een stukje jeugd en voor allen de voorgeschiedenis van hun dorp te doen herleven, willen wij toch ook ons eigen dialect naar de toekomst vastleggen. Immers meer dan een paspoort bepaalt de dorpsstaal de eigenheid van en de verbondenheid

met de dorpsgemeenschap! Tracht maar eens iemand die niet van Nijlen is, te doen nazeggen: "Ik ben van Nalen". De echte Nijlenaar hoort het verschil. In de vorige uitgaven van de Poemp hebt ge, hier en daar, reeds echt Nijlense woorden gelezen. Teneinde echter het Nijlens dialect te bundelen, zullen wij vanaf volgend nummer er onder de rubriek "oep z'n Nales" telkens enkele typische woorden of uitdrukkingen afdrucken. Mochten er lezers zijn die één of ander woord of zegswijze willen doorspelen, dat kan. Het komt dan in de Poemp.

"Welle wachten oep elle gedachten".

**En wie kent
dees mannen nog?**

Sport van toen:

Renners van voor 14 - 18

* *Jozef Van Regenmortel, alias Jef van Wanneskes: "Kampioen 1909".*

● *In het begin van deze eeuw werden de Nijlense renners meestal uit een of andere diamantslijperij geplukt. De toenmalige werkomstandigheden gaven nu niet bepaald aanleiding tot een benijdenswaardige lichaamsconditie. En toch waren zij er, de renners van toen, door hun aanzetten een traditie vestigend die tot op onze dagen voortduurt...*

Renners van toen.

De renners van toen waren Jul Van Immerseel (Jul van de Vod), Mil Goovaerts (Mil Pee), Suske Kelber, Jozef Van Regenmortel (Jef Van Wannekes), de gebroeders Karel en Gommaar Storms (de Nobeles), Marus Hens (Van Schoor), Jan Vingerhoets (Jan sprint), Frans de Schutter (Sjel van de koster), Karel Crauwels, Joske Blok (deze woonde aan het veer) en tenslotte Karel Lemmens. Dat zijn namen die in veler geheugen al erg zullen vervaagd zijn. Juul Van Immerseel was ongetwijfeld de beste: ooit nog is hij kampioen van België geweest. Marus Hens was de sterkste, terwijl Gommaar Storms (alias de Nobeles) naar het schijnt het meeste lawaai bij had. Miel Goovaerts was ook heel sterk, maar hij kwam aan de meet iets te kort. Jan Vingerhoets was een erg te vrezen tegenstander, tenminste als hij mee tot aan de aankomst kon komen.

Wielr Ongeluk aan de Doornboom.

In de koersen van die beginperiode moest elke renner (meestal) apart vertrekken. Zoals we nu tijdrijden kennen. Later moesten de deelnemers samen starten. In 1912 was er eens een koers bij Louis Storms. In de laatste ronde waren er vier renners voorop, onder wie Jul van de Vod en Marus Van Schoor. Het volk ging, ter hoogte van de Doornboom, midden op de weg staan om goed te zien wie ging winnen. Daarbij werd helaas geen aandacht geschonken aan de renners die nog moesten komen. Zij reden pardoos midden in het volk. Sooi Lieckens, die werd aangereden door Sjel de Schutter, kwam zwaar met het hoofd op de kassei terecht. Het leek niet zo erg. Sooi werd ter plaatse wat verzorgd en ging naar huis zijn duiven voederen. Het werd zijn laatste tocht, want vier uur later overleed hij temidden van zijn duiven. Louis Verelst was toen als broekventje van negen jaar getuige van het ongeval. De gendarmen zijn hem nog van de school komen halen voor ondervraging.

Gepakt van het gas.

De renners van toen hadden veel te lijden van de primitieve werkomstandigheden in onze slijperijen. Zo werd het gas dat nodig was om te kunnen verstellen nog zelf gemaakt. Dat was een kwaad goedje voor de longen, zodat menig fabriekswerker tering (of tuberculose) kreeg. Na 14 - 18

Natuurlijk, beste mensen, is er na 14 - 18 nog menig koe-reur opgedoken. Maar over hen hebben we het later nog wel eens!

* *Flor Dieltjens.*

Groep renners van voor 14-18. Uiterst links Jul van de vod (Jul Van Immerseel), kampioen van België. Derde van rechts, vooraan: Suske Kelber.

Over de Poempiers (slot)

* De nieuwe ladderwagen gevolgd door Toyota-jeep.

● Nadat wij in de vorige nummers van de "Poemp" over het verleden van de brandweer te Nijlen uitge-weid hebben, lijkt het ons interessant deze reeks te besluiten met een bijdrage over de huidige stand van de brandbestrijding in onze gemeente. Daarbij zal al gauw duidelijk worden dat de brandweer de afgelopen tien jaar vooral geschiedenis heeft gemaakt wat uitbreiding van uitrusting en het stijgend aantal oproepen betreft.

Nieuw Tijdperk.

De impuls tot het definitief binnentreden in het tijdperk van moderne brandbestrijding ging ook dit keer weer van een nieuwe wet uit. Op 18 november 1967 verscheen namelijk een koninklijk besluit in het staatsblad dat de brandweerdiensten over het hele land reorganiseerde. Het was de bedoeling ervan dat overal voortaan op een even efficiënte manier zou kunnen opgetreden worden, doordat elk korps over een minimum-uitrusting diende te beschikken. Dit minimum verschilde naargelang van de categorie waarbij een brandweerdienst werd ingedeeld. Nijlen ging tot de categorie C behoren, die van de autonome gemeentelijke korpsen. Groepskorpsen konden nu rekenen op staatssubsidies bij de aanschaf van materieel, maar voor de C-korpsen werd bepaald dat de gemeenten geheel moesten instaan voor het financieel onderhoud van hun brandweerdienst. Zij dienden dus te beslissen of ze die volgens de normen zouden uitrusten, dan wel zouden afschaffen; in het laatste geval zouden ze tegen betaling van een fiks jaarlijks bedrag een vreemd korps moeten oproepen bij brand in de gemeente. Het Nijlense gemeentebestuur was zich echter terdege bewust van de ernstige inzet van zijn brandweelieden en besliste het korps, trouw aan de traditie, zelfstandig tegenover Lier te laten voortbestaan.

Kazerne vergroot.

Er werd in deze jaren dan ook een aantal stukken noodzakelijk materieel bijgekocht, zoals een nieuwe motorpomp, een lichtaggregaat, een reanimatietoestel, enz. Bovendien mocht de brandweer eind 1970 bij de civiele bescherming te Brasschaat een autopomp afhalen. Dit was de zware Ford Big Job, waarvan een foto in het vorig nummer verscheen. Die zou een tiental jaren in dienst blijven.

De mecaniciens van het korps hadden reeds vroeger kunnen oefenen in het aanpassen van oude brandweergagens. Geleerd door die ervaring brachten ze zelf een watertank van 2000 l in de wagen, zodat ze bij een brand onmiddellijk over water konden beschikken.

De brandweer was dan ook geheel volgens de wettelijke voorschriften uitgerust, al kon je het rollend materieel moeilijk gloednieuw noemen. Bovendien bleek de Big Job allesbehalve snel in het verkeer te zijn. Ook de eerste Nijlens autopomp, die uit afgeschreven wagens was samengesteld, raakte uiteraard snel versleten. 1973 werd dan ook een min of meer revolutionair jaar.

Op 17 maart werd immers een ultramoderne autopomp ingewijd op het kerkplein: een Mercedes vrachtwagen met achteraan een ingebouwde Ziegler hoge- en lage-drukpomp, schuiminstallatie enz. In 1974 werd de kazerne vergroot en kon het nieuwe materieel in een modern gebouw ondergebracht worden.

Moderne uitrusting.

Daar was meteen plaats voor de autoladder, die in juli 1978 in ontvangst mocht genomen worden. Deze was reeds geruime tijd onontbeerlijk geworden, niet alleen voor tussenkomsten bij brand en evacuatie, bijvoorbeeld voor het stijgend aantal schoorsteenbranden, maar ook voor tussenkomsten bij stormschade, bij het vellen van bomen enz.

Bij de demonstratie van de nieuwe autopomp in 1973: staand v.l.n.r. : René van Looy, Marcel Smets, August van Tendeloo, Karel Dams, Freddy Verhaegen, Herman Nys, Ludo van Gestel, Willy Suys, Jozef Driesen, René van Tendeloo, Jos Smets, Lt. Louis Roelans. Zittend v.l.n.r. : August Diels, Bruno Bouwen, Jules Wouters, Herman Steylerst, Willy op de Beeck, Alfons Hens.

In 1979 kocht de brandweer dan op eigen kosten een nieuwe jeep, die de vorige, weinig zuinige en nog van het Britse leger afkomstige (met stuur recht) moest vervangen.

Vanaf 1980 beschikt zij tevens over een radio-uitrusting. 1981 werd dan het jaar waarin het nog overblijvend volderd materieel aan de deur werd gezet: de ongeveer 30 jaar oude Big Job werd vervangen door een nieuwe Mercedes-autopomp met dit keer een Bekaert hoge- en lage-druk pomp van Belgische makelij en het 13 jaar oude Volkswagenbusje dat men enige jaren voordien tweedehands gekocht had, werd vervangen door een nieuwe Toyota snelle-hulpwagen met hydraulische apparaten voor ongevallen op de weg en met duikerpakken voor vier manschappen.

Thans wachten de brandweermannen nog op de levering van oproepontvangers: zodra zij daarover beschikken zullen de sirenes niemand meer wakker loeien.

De vervanging van het oude materiaal door nieuw kwam eigenlijk net op tijd, aangezien Nijlen sinds de fusie met Kessel en Bevel in 1977 met zijn 19.000 inwoners een van de grootste gemeenten uit de omgeving geworden is. Deze stijging qua oppervlakte en aantal inwoners weerspiegelt zich dan ook in het aantal oproepen per jaar. Bedroeg dit voor de fusie zo ongeveer 50, dan werd in 1983 wel 124 keer uitgerukt.

Water moet er zijn.

Als wij de interventieverslagen van de voorbije jaren bekijken, blijkt dat het vooral aan de aanschaf van de moderne brandweerwagens en aan de uitbreiding van het waterleidingnet te danken is dat de schade bij brand sterk beperkt gehouden kan worden. Er is eveneens minder waterschade, aangezien hogedruklansen maar weinig water gebruiken. Natuurlijk mag men niet vergeten dat het Nijlense korps als bijzonder snel bekend staat, wat wezenlijk bijdraagt tot het voorkomen van uitbreiding van het vuur.

Spectaculaire branden.

Vele lezers zullen zich nog de spectaculaire brand van de Napoleonhoeve herinneren in de nacht van 17 januari 1972, toen 27 brandweelieden in de bijtende kou de strijd tegen een ware vuurpoel moesten aanbinden. In datzelfde jaar ook vernielde het vuur op 28 september een hoeve aan de Looystraat nr. 18. Hier vormde watergebrek aanvankelijk een ernstig probleem, doordat de waterstand in de nabije beek erg laag was. Bij het begin van de lange en hete zomer van 1976, werden zowat 10 ha. van de Kesselse Heide door brand verwoest. De wind wakkerde op die 6de maart het vuur zozeer aan, dat men hard moest werken om de weekendhuisjes in de buurt te vrijwaren. Op 5 augustus 1980 slipte een tankwagen met 5000 l benzine en 8500 l diesel op de Broechemsesteenweg en vatte vuur. De brandweer zorgde er toen voor dat de huizen beschermd werden. De nog in de tank aanwezige brandstof liet ze opbranden, omdat gloeiende benzine nu eenmaal niet zonder ontploffingsgevaar kan worden overgepompt.

De ergste brand, wat slachtoffers betreft, deed zich op 20 april 1981 voor, toen een wat afgelegen woning aan de Blauwenhoek te Kessel 's nachts brand raakte. Dit werd slechts opgemerkt toen het huis in lichtelaaie stond. De brandweer trof na de blussingswerken de stoffelijke resten van de twee bewoners aan.

Vanzelfsprekend mag men in dit overzicht de talrijke tussenkomsten bij dijkbreuken niet vergeten. Daarmee haalde Nijlen vaak het nationale nieuws, en daaraan werd door de brandweer, meestal samen met de burgerbescherming, dikwijls dagen na elkaar gewerkt. Men denke aan de dijkbreuken op 24-26 november 1977 en die op 15 en 16 januari 1981. Voor stormschade liepen op 27 november 1983 vanaf 4 uur 's morgens wel 61 oproepen binnen.

Snel oproepsysteem.

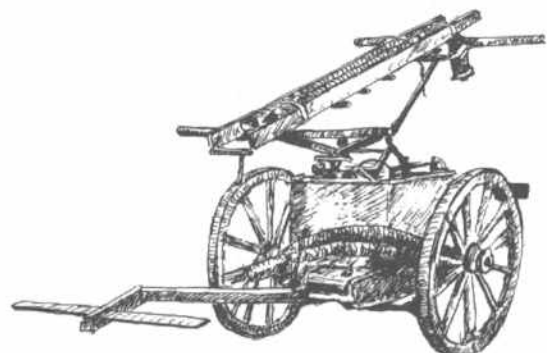
Zoals reeds vermeld kan tegenwoordig de schade bij brand tot een minimum beperkt worden op voorwaarde dat de brandweer snel wordt opgeroepen. Het nieuwe oproepsysteem dat sinds 1975 in werking is, betekende meteen een primeur en een voorbeeld voor de omliggende korpsen. Het nummer 481.71.73. komt immers bij 5 brandweermannen thuis terecht, zodat de permanentie echt 24 uur op 24 uur kan verzekerd worden. Met dit toestel kunnen tevens de alarmsirenes onmiddellijk in werking gesteld worden.

Opvallend is de laatste tijd de stijging van het aantal schoorsteenbranden. Meer en meer mensen schijnen al wat maar enigszins brandbaar is in warmte te willen omzetten met zogenaamde allesbranders, maar letten er daarbij te weinig op om regelmatig de schoorsteen te laten vegeen... Zo diende het korps in 1983 op 28 woningbranden 10 keer voor een schoorsteenbrand uit te rukken.

Voorlopig besluit.

Daarmee sluiten wij (voorlopig) het verhaal van onze "poempiers" af. Hoewel ze geëvolueerd zijn naar een modern-uitgerust korps, hebben deze mensen hun oude en schone traditie in ere gehouden: als vriendenploeg steeds paraat staan voor de medemens in nood. Het kind werd bij de brandweer - gelukkig - niet met het (bad) water weggegooid!

*Jan Roelans.

Biecht van een Vlaming.

Drie keer uit een "zjat" gedronken
vijf keer iets gelijmd met "col"
koffie met "kreemfes" geschonken
en gefietst naar "Boergleipol".

'k Heb mijn "plombs" weer laten springen
"gekresseerd" in 't jeugdig groen
met een "toernevies" staan wringen,
maar ik zal het nooit meer doen.
Amen.

Louis Verbeeck.

Ter overweging

Indien gij vertraagt
zullen zij stoppen

indien gij verzwakt
zullen zij falen

indien gij u neerzet
zullen zij gaan liggen

indien gij twijfelt
zullen zij wanhopen

indien gij kritiek uitbrengt
zullen zij afbreken

maar...

indien gij voorop marsjeert
zullen zij u voorbijsteken

indien gij uw hand geeft
zullen zij hun leven geven

indien gij bidt
zullen zij heiligen zijn...

Dagboek van Jacobus De Cnaep: Opsporing verzocht!

Jacobus De Cnaep hield gedurende de tijd dat Napoleon baas was in onze kontreien een dagboek over die woelige periode. Dit boek gaat van 1790 tot 1816. De laatste jaren werden aangevuld door zijn zoon Jan-Baptist.

Wanneer in 1910 J.B. Stockmans de geschiedenis van Nijlen schreef, heeft hij inzage gekregen van voormeld boek, dat toen nog in het bezit was van de juffrouwen De Cnaep, renteniersters en kleindochters van Jacobus. Ook E.H. Gebruers heeft voor het schrijven van "den Boerenkrijg" gebruik gemaakt van hetzelfde dagboek. De juffrouwen De Cnaep overleden na wereldoorlog I in hun huis in de Statiestraat. Daar bevindt zich nu het rusthuis. Indien iemand weet waar dit merkwaardige dagboek zich bevindt (als het nog bestaat, en dat hopen we van ganser harte), dan zouden wij dit zeer graag vernemen. Het zou ons de mogelijkheid bieden de Fransen Tijd te laten herleven in de Poemp via een Nijlenaar die alles zelf meemaakte.

Op hoop van zegen.

*Jos Thys.

Werkten mee aan dit nummer :

Redactie: Jos Bastiaens, Walter Caethoven, Flor Dieltjens, Jozef Engels, Frans Lens, Jan Roelans, Rosette Rymenants, Jos Thys en Octaaf Van Camp.
Tekeningen: Mark Derboven, Dirk Liekens, Alma Van de Plas en DF-ledenblad.

Fotografie: Jeannine Thys en René Verhaegen.

Grafische vormgeving: Walter Caethoven.

Eindredactie: Rik Claes.

Fotozetwerk: Greet Gilis.

Druk: Armand Luyten.

DE POEMP-DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN - DERDE
JAARGANG - NUMMER 9 - JULI 1984
VERANTWOORDELIJK UITGEVER: OCT. VAN
CAMP, BOUWELSESTEENWEG 267, NIJLEN

